

OPETTAJIEN KÄSITYKSIÄ RYHMÄYTYMISESTÄ

Maarit Harsu

Vesa-Pekka Koski

Eija Kostin-Harjamäki

Heli Lehtivuori

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Huhtikuu 2013
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Harsu Maarit; Koski Vesa-Pekka; Kostin-Harjamäki Eija; Lehtivuori Heli
Opettajien käsityksiä ryhmäytymisestä

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 32 sivua + 2 liitesivua
Huhtikuu 2013

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli löytää toimivia työkaluja ryhmäytymiseen. Työssä selvitettiin, miten opettajan toiminta sekä keinot edistävät ryhmäytymistä ja mikä on opettajan merkitys ryhmäytymiselle. Lisäksi tarkasteltiin, miten ryhmäytyminen ehkäisee nuorten jatko-opinnoista ja työelämästä syrjäytymistä. Kehittämishanke perustuu 12 opettajan haastatteluun sekä aiheeseen liittyvän kirjallisuuden tarkasteluun. Haastattelut tehtiin tammi-helmikuussa 2013 eri oppilaitoksissa, jotka vaihtelivat alakoulusta yliopistoon. Haastatteluiden perusteella todettiin, että oppilaitoksissa ryhmäyttämisen työkalut ja käytännöt ovat sitä vakiintuneempia, mitä nuoremmista oppilaista on kyse. Opettajan merkitys ryhmän syntyprosessissa eli ryhmäytymisessä korostuu varsinkin ryhmän alkuvaiheessa ja/tai uuden oppilaan tullessa mukaan ryhmään. Siihen, miten opettajat voivat edistää ryhmäytymistä, vaikuttaa myös opettajien oma ryhmäytyminen toisten opettajien kanssa. Opettajat ovat hyvin selvillä ryhmäytymisen tärkeydestä ja he näkevät ryhmäytymisen ennalta ehkäisevän syrjäytymistä. Lisäksi opettajat ovat huomanneet, että ryhmäytyminen näkyy työrauhan paranemisena sekä poissaolojen ja kiusaamisen vähenemisenä. Hankkeessa tarkasteltiin myös ryhmäytymistä ja syrjäytymistä käsittelevää aikaisempaa kirjallisuutta ja tutkimusta. Vertaamalla haastattelun tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin voidaan huomata, että haastatellut opettajat ovat hyvin samoilla linjoilla sen kanssa, mitä ryhmäyttämistä ja syrjäytymisestä on esitetty kirjallisuudessa. Kehittämishankkeen aikana kiinnostaviksi jatkotutkimus aiheeksi nousivat muun muassa klikkiytymisen, opettajien määräaikaisten työsuhteiden ja kurssimuotoisen opiskelun vaikutukset ryhmäytymiseen. Työn tilaaja on Tampereen ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Asiasanat: opettaja, ryhmä, ryhmäyttäminen, ryhmäytyminen, syrjäytyminen

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	4
2	TUTKITTAVA ILMIÖ JA SEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	6
	2.1 Ryhmä.....	6
	2.2 Ryhmän kehitysvaiheet.....	8
	2.3 Ryhmäytyminen ja ryhmäyttäminen.....	9
	2.4 Syrjäytyminen.....	12
	2.5 Syrjäytymisen ehkäiseminen.....	13
3	TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	16
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	17
5	TUTKIMUS- JA HAASTATTELUKYSYMYSTEN VÄLINEN YHTEYS.....	18
	5.1 Ryhmäyttämisen työkaluja.....	18
	5.2 Opettajan merkitys ryhmäytymisessä.....	19
	5.3 Ryhmäytyminen syrjäytymisen ehkäisijänä.....	19
6	HAASTATTELUN TULOKSET.....	21
	6.1 Ryhmäyttämisen työkaluja.....	21
	6.2 Opettajan merkitys ryhmäytymisessä.....	23
	6.3 Ryhmäytyminen syrjäytymisen ehkäisijänä.....	24
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	26
8	YHTEENVETO.....	29
	LÄHTEET.....	30
	LIITTEET.....	33

1 JOHDANTO

Ryhmät, erilaisiin ryhmiin kuuluminen ja ryhmissä toimiminen ovat osa tavallista elämäämme. Kuulumme monenlaisiin ryhmiin: opiskelujen aikana meillä on oma luokka ja luentoryhmät, joissa opimme uusia asioita. Vapaa-aikana kuulumme erilaisiin kerhoihin, joukkueisiin ja seuroihin. Teemme ryhmätöitä ja muodostamme tiimejä. Kaikki ryhmät syntyvät niin, että toisilleen vieraat ihmiset kuuluvat samaan joukkoon ja luovat ryhmälleen aluksi pelisäännöt ja toimintatavat. Ryhmäytyminen on ryhmän yhtenäistymisprosessi, jossa ryhmän normit, roolit ja rakenteet muotoutuvat jäsenten välisessä vuorovaikutuksessa. (Kieli-jelppi 2013)

Nuorten syrjäytyminen on aikakautemme ilmiö. Erilaisia ohjelmia nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi on käynnissä niin Suomen kuin koko Euroopan laajuisestikin. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevien ohjelmien yhteisenä tavoitteena on saada nuoret jatko-opintoihin ja työelämään, jotta tulevaisuuden yhteiskunnassakin olisi osaavia työntekijöitä. Esimerkiksi Euroopan unionin nuorisotoiminta-ohjelma "Youth in action" (Youth 2013) tarjoaa nuorille mahdollisuuden pohtia tulevaisuutta yhdessä. Työttömyys, rahapula ja syrjäytyminen ovat tuttuja aiheita Euroopan laajuisesti. Nelosen uutisten 3.3.2013 mukaan työttömiä nuoria on Euroopassa yli 5 miljoonaa. Nuorisotyöttömyys (15–24-vuotiailla) kasvaa Euroopassa, pahin tilanne on tällä hetkellä Espanjassa ja Kreikassa, jossa työttömiä on jo 57 % nuorista. Suomessa nuorisotyöttömyys on tällä hetkellä 19 %.

Omassa ammatillisessa opettajakoulutuksessamme olemme huomanneet ryhmäytymisen tärkeyden. Toimiva ryhmä tuo intoa ja voimaa oppimiseen. Samalla aloimme kiinnostua opettajan roolista ryhmäytymisessä. Kehittämishankkeemme tavoitteena on löytää toimivia työkaluja ryhmäytymiseen ja selvittää, miten opettajan toiminta voi edistää ryhmäytymistä, sekä analysoida, onko ryhmäytymisellä vaikutusta nuorten jatko-opinnoista ja työelämästä syrjäytymisen ehkäisyyn. Selvitimme näitä asioita sekä kirjallisuuden perusteella että pienimuotoisella haastattelulla. Tekemämme haastattelun tulokset olivat hyvin linjassa sen kanssa, mitä kirjallisuudessa on esitetty ryhmäytymisestä ja syrjäytymisestä. Haastattelukysymykset ovat työn liitteenä.

Kehittämishankkeemme kirjallisessa osassa tarkastelemme aluksi luvussa 2 ryhmäytymistä ja syrjäytymistä teoreettisista lähtökohdista ja kartoitamme, miten näitä aiheita on tutkittu aikaisemmin ja mitä näistä aiheista löytyy kirjallisuudesta. Luvussa 3 esittelemme tutkimuskysymykset ja luvussa 4 kuvaamme kuinka haastattelututkimus toteutettiin. Luvussa 5 kerrotaan, mitkä haastattelukysymykset vastaavat mihinkin tutkimuskysymykseen. Luvussa 6 käymme läpi haastatteluiden tuloksia. Luvussa 7 vertaamme saamiamme tuloksia aikaisempaan kirjallisuuteen ja esitämme muuta aiheeseen liittyvää pohdintaa. Luvussa 8 teemme yhteenvedon työstämme.

2 TUTKITTAVA ILMIÖ JA SEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Ryhmä

Ryhmä voidaan määritellä monin tavoin. Homansin (1951) mukaan ryhmä voidaan määritellä sen jäsenien välisellä vuorovaikutuksella. Turner (1987) taas määrittelee ryhmän seuraavasti: Ryhmä on kokoelma yksilöitä, jotka kokevat kuuluvansa jäsenenä samaan sosiaaliseen luokkaan. Yksilöt jakavat samat tunnekokemukset, joilla he määrittelevät yhtenäisyytensä. Heillä on jonkinasteinen yhteisymmärrys siitä, miten tiiviisti he kuuluvat ryhmään. Brownin (1988) määritelmässä taas painotetaan henkilöiden lukumäärää: sen mukaan ryhmässä kaksi tai useampi vuorovaikutuksessa oleva ja keskenään riippuvainen yksilö toimii yhdessä saavuttaakseen tietyt tavoitteet. Yhteenvetona ryhmän määrittelyssä on kolme tärkeää elementtiä henkilöiden lukumäärä, henkilöiden väliset yhteydet sekä vuorovaikutus.

Kuva 1: Erilaisia ryhmäkokoja

Ryhmät voidaan jakaa kolmeen eri luokkaan kokonsa mukaan (ks. kuva 1): (1) Pienryhmä muodostuu viidestä kahteentoista henkilöön, (2) keskikokoinen ryhmä rajoittuu kahteenkymmeneen henkeen ja (3) suurryhmä on sitäkin suurempi. Ryhmän koko vaikuttaa vahvasti ryhmän koossa pysymiseen ja hajoamiseen. Kiinteässä ryhmässä jäsenillä on hyvä yhteishenki, ja ryhmän jäsenet tuntevat vetovoimaa toisiaan kohtaan. Ilman hyvää yhteishenkeä ei yksikään ryhmä toimi kovin kauan. Näiden myönteisten puolten lisäksi kielteisenä puolena on ryh-

mäpaine, jolloin itsenäisyyden tunne saatetaan menettää. Hajoamista ilmenee hieman suuremmissa ryhmissä, joissa osallistujat alkavat ehkä jatkossa muodostaa pienempiä alaryhmiä. Henkilöiden määrä on suhteessa ryhmän tarkoitukseen ja toimintatapaan. Pienryhmän hyötyjä ovat mm. persoonallisuus ja aktiivisuus, jolloin jokaisella ryhmän jäsenellä on selkeä rooli ryhmässä. (Niemistö 2004) Ryhmähengen luominen on tärkeää, ja keskinäinen luottamus on sen peruspilari. Nykyisin opiskelumaailmassa korostetaan liikaakin yksilön suoriutumista, kuitenkin rinnalla tulisi muistaa myös yhteisöllisyyden voiman ja arvojen selkeä ja aiempaa korostetumpi mukaanotto. Käytännössä tämä tarkoittaa hyvää ja innostunutta ryhmähenkeä. (MAST 2013)

Ryhmät voidaan jakaa primaari- ja sekundaariryhmiin. Primaariryhmät ovat pitkäkestoisia, ja niiden jäsenillä on läheiset suhteet. Esimerkiksi sukulaiset ja ystäväpiirit muodostavat primaariryhmiä. Sekundaariryhmät tarkoittavat ryhmiä, jotka syntyvät tietyn tavoitteen saavuttamiseksi. Tällaisia voivat olla esimerkiksi päätöksentekoa tai ongelmanratkaisua varten perustetut ryhmät. Sekundaariryhmien jäsenten suhteet ovat etäisemmät ja tapaamiset harvempia kuin primaariryhmien. Esimerkkejä sekundaariryhmistä ovat harrastusryhmät, oppimisryhmät ja ongelmanratkaisuryhmät. Primaari- ja sekundaariryhmät ovat ääripäitä jatkumolla, johon kaikki ryhmät sijoittuvat. (Smith 2008)

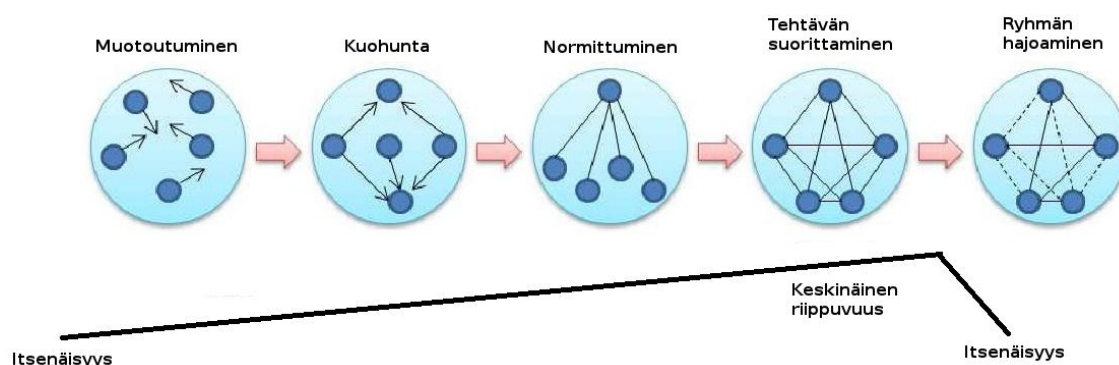
Ryhmän koheesio tarkoittaa ryhmän kaikkien jäsenten yhteensä tuntemaa vetovoimaa ryhmää kohtaan. Kun ryhmän jäsenet ovat sitoutuneet voimakkaasti ryhmään ja tuntevat vahvaa yhteenkuuluvuutta, sanotaan ryhmässä vallitsevan vahva koheesio. Lisäksi ryhmäläiset ovat aktiivisia toiminnassaan. Ryhmän koheesio vaihtelee ikäryhmittäin: päiväkodissa ja esikoulussa lapset tuntevat jonkinasteista yhteenkuuluvuutta, kouluiässä ryhmätietoisuus kasvaa, ja varhaisnuoruudesta lähtien ryhmän koheesiolla on jo suuri merkitys vapaa-ajan toiminnoissa. (Aho 1997)

Haapaniemen (2005) mukaan kasvavien lasten ja nuorten ryhmät eroavat aikuisten vastaavista ryhmistä. Lapset ja nuoret eivät yleensä vielä hallitse kaikkia vuorovaikutuksen taitoja, joita aikuisilta vaaditaan. Lisäksi lapsille ja nuorille on ominaista nopea muuntautumiskyky, jolloin ryhmää ohjaavalta henkilöltä vaaditaan kykyä ja joustoa mukauttaa ryhmän toimintaa. Myös nuorten nopeasti

muuttuvat roolit voivat kuohuttaa ryhmää. Aikuisella on iso rooli ryhmän toiminnassa. Persoonallisuuden piirteiden lisäksi lasten ja nuorten ryhmän toimintaan vaikuttavat sukupuoli ja ryhmäläisten eri kehitysvaiheet. (Haapaniemi 2005)

2.2 Ryhmän kehitysvaiheet

Ryhmän kehitysvaiheita kuvaava jaottelu on peräisin Tuckmanilta (1965 ja 1977). Hänen mukaansa ryhmä kehittyy ryhmäksi viiden eri kehitysvaiheeseen kautta: muotoutuminen, kuohunta, normittuminen, tehtävän suorittaminen ja ryhmän hajoaminen (Tuckman 1965, Tuckman 1977). Kuvassa 2 on esitetty nämä eri vaiheet ja niiden väliset riippuvuudet.

Kuva 2: Ryhmän kehittymisen eri vaiheet (kuva muokattu kirjasta (Langton & Robbins 2006))

Ryhmän muodostumisen ensimmäinen vaihe on muotoutumisvaihe (engl. forming). Ryhmän jäsenet ovat epävarmoja, ja jokainen ryhmän jäsen hakee omaa paikkaansa. Ryhmäläiset kaipaavat sääntöjä ja ohjeita, joiden mukaan toimitaan. Opettajan rooli on suuri tässä vaiheessa. Hänen tehtävänä on edesauttaa tutustumista ja turvallisen ilmapiirin muodostumista. Tämä vaihe luo pohjan onnistuneelle ryhmäytymiselle. (Repo-Kaarento 2007) Opiskelijoiden mukaan ottaminen eri suunnittelu- ja toteutusvaiheisiin lisää heidän sitoutumistaan prosessiin. Ryhmän muodostumisen toinen vaihe on kuohunta- eli konfliktivaihe (engl. storming). Ryhmän jäsenet ovat tuttuja toisilleen, rohkeus ja avoimuus lisääntyvät. Omia mielipiteitä ja kritiikkiä uskalletaan ilmaista. Ristiriitoja syntyy herkemmin, jolloin opettajan tulee opettaa ryhmäläisille erilaisia tapoja ratkaista

ristiriitoja ja antaa rakentavaa palautetta. Joskus ryhmä klikkiytyy eli ryhmän sisälle syntyy pienempiä alaryhmiä, jotka eivät halua olla toisten ryhmien kanssa tekemisissä. Klikkiytymistä voi purkaa vaihtelemalla ryhmien kokoonpanoa. (Repo-Kaarento 2007) Ryhmän muodostumisen kolmas vaihe on normittumisen vaihe (engl. norming). Ryhmän normit ja työskentelytavat ovat selkeytyneet ja me-henki paranee. Myös roolit ovat löytyneet. Ryhmäläiset pystyvät jo toimimaan itsenäisemmin, ja opettajan rooli alkaa muuttua ohjaavammaksi. Ryhmän muodostumisen neljäs vaihe on kypsän toiminnan ja suorittamisen vaihe (engl. performing). Ryhmässä on avoin ilmapiiri ja yhdessä työskentely toimii. Ryhmä pystyy ratkomaan ristiriitoja ja kykenee yhteiseen päätöksentekoon. Opettaja auttaa tässä ryhmän kehitysvaiheessa tarvittaessa. Ryhmän muodostumisen viidennessä vaiheessa ryhmä hajoaa, eli on päästy lopetusvaiheeseen (engl. adjourning). Ryhmän toiminta lähenee loppuaan, mikä voi nostaa esiin surua, huojennusta tai haikeutta. Ryhmäläiset suunnittelevat yhdessä, miten ryhmän toiminta voidaan lopettaa. Tässä vaiheessa opettajan rooli voi nousta taas keskeisemmäksi. (Tuckman 1965)

Ryhmän kehitysvaiheet voivat edetä ryhmästä riippuen eri tavalla. Jotkut ryhmistä etenevät vaihe vaiheelta, mutta jossain ryhmässä saatetaan hypätä jonkin vaiheen yli tai loppuvaiheessa palataan alkuun erilaisten muutosten myötä. Opettajan on hyvä kiinnittää huomiota ryhmäprosessin vaiheeseen, jotta asennoituminen ryhmän kanssa esiin tuleviin haasteisiin on helpompaa. On hyvä muistaa, että ryhmän kehitysvaiheet eivät ole kuitenkaan sellaisinaan sovellettavissa kaikkiin ryhmiin. Erityisesti verkko-opinnoissa ryhmän kehittymistä voi olla vaikeampi havainnoida, eikä se näyttäydy samanlaisena kuin kasvokkaisuissa ryhmissä. Muutoksia kuitenkin tapahtuu ja niihin kannattaa kiinnittää huomiota, jotta muutos tapahtuisi ryhmän toimintaedellytyksiä parantavasti. (Kopakkala 2005)

2.3 Ryhmäytyminen ja ryhmäyttäminen

Ryhmädynamiikka tarkoittaa ryhmän kehitysvaiheiden sekä ryhmän jäsenten välisen ja ryhmien välisen vuorovaikutuksen kuvaamista ja analysointia (Kopakkala 2005). Ryhmän syntyminen ei tapahdu hetkessä, vaan ryhmän syntymis-

prosessi eli ryhmäytyminen vie aikaa. Ryhmäytymisessä oleellista on ryhmän jäsenten keskinäinen tunteminen, vuorovaikutus, luottamus ja viihtyminen (Aalto 2000). Ryhmäytyminen on pitkäkestoinen tapahtumaketju (ryhmän synty ja sen kehitys). Ryhmäytyminen alkaa siitä, kun ryhmän jäsenet oppivat tuntemaan toisensa mahdollisimman hyvin (Aalto 2000). Ryhmän syntymisprosessi vie aikaa ja tähtää luottamuksellisen ilmapiirin ja todellisen yhteistoiminnan aikaansaamiseen. (MAST 2013) Ryhmäytyminen on edellytys kannustavan oppimisympäristön syntymiselle. Ryhmäytymiseen kannattaa käyttää aikaa, sillä sitä ei tapahdu vielä silloin, kun on opittu kaikkien nimet. Ryhmäytyminen on onnistunut, jos ryhmän jokainen jäsen tuntee vastuuta itsestään, toisista ja yhteisistä aikaansaannoksista. (Sollmann 2004, Lähteenmäki 2007) Ryhmäytymistä edesauttaa tuttuuden tunne ja turvallinen ilmapiiri. Opettajan on käytettävä keinoja, joilla voi edistää opiskelijoiden tutustumista ja luottamuksen kasvamista toisiinsa. Sellaisia on muun muassa erilaiset tutustumisleikit ja luottamusharjoitteet, ja näille on annettava aikaa. (Elä 2013)

Ryhmäyttämällä tarkoitetaan ennalta suunnitelluissa olosuhteissa ryhmän kehitysprosessiin vaikuttamista siten, että se tuottaisi myönteisen ryhmäytymistuloksen (Aalto 2000). Ryhmäyttämällä pyritään positiiviseen ryhmäkokemuksen syntymiseen opiskelijoilla. Ryhmäyttämisen aikana opettaja saa erilaista tietoa oppilaistaan ryhmän jäsenenä, heidän ryhmärooleistaan, valtasuhteistaan ja ryhmän kokonaisuudesta. Ryhmäyttäminen on prosessi, jossa ryhmän jäsenten välistä keskinäistä tuntemista, luottamusta, turvallisuutta ja viestintäkykyä tietoisesti kehitetään. Tarkoitus on käynnistää prosessi, jossa tuntemaan oppiminen, turvallisuuden kokeminen ja luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistavat ryhmässä avoimempaa omien ajatusten ja tunteiden ilmaisua. (Sollman 2004, Lähteenmäki 2007)

Opettajalla on tärkeä rooli ryhmäyttämisessä. Ryhmän muodostamisvaiheessa ryhmään kuuluvat henkilöt seuraavat opettajaa ja luottavat opettajan ammattitaitoon. Opettaja on ryhmän ohjaaja, jonka tehtävänä on ryhmän kehittymisen edistäminen ja tukeminen. Ryhmän ohjaajan on tärkeää arvostaa ryhmän jäseniä ja auttaa heitä arvostamaan toisiaan. Opettajalla on suuri merkitys turvallisen ilmapiirin luomisessa. Turvallisuuden tunne lähtee liikkeelle siitä, että opettaja ottaa huomioon kaikki ryhmän jäsenet tasavertaisesti huomioimalla jokai-

sen mielipiteet. Kaikki ryhmän jäsenet toivotetaan tervetulleeksi ryhmään. Opettaja huolehtii myös siitä, että kaikki ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa. (Lähteenmäki 2007) Tärkeä osa opettajan tehtävää on auttaa oppilaita ratkomaan keskinäisiä erimielisyyksiä luovasti ja rakentavasti (MAST 2013). Opettaja voi vaikuttaa ryhmän keskinäiseen vetovoimaan kannustamalla myönteiseen vuorovaikutukseen, tunteiden ilmaisuun ja toisten huomioon ottamiseen sekä kunnioittamiseen.

Opintojen alkuvaiheessa tarkoituksena on käynnistää ryhmäytymisprosessi. Onnistuneessa ryhmäytymisprosessissa epämääräinen joukko ihmisiä tulee yhdeksi säilyttäen samalla yksilöllisyytensä. Alkuvaiheen ryhmäyttäminen on tärkeä vaihe, koska uusien opiskelijoiden vastaanoton tehostamisen ja opiskelun sitouttamisen onkin todettu ehkäisevän varhaista opintojen keskeyttämistä (Lähteenmäki 2007). Lisäksi hyvin ryhmäytynyt opiskeluryhmä edistää omaa oppimistaan ja ehkäisee esimerkiksi syrjäytymistä. Ryhmäytymisessä tutustumisen ja sääntöjen luominen ovat tärkeitä. Kun kaikki tuntevat toisensa ja tuntevat ryhmän turvallisiksi, on hyvä vahvistaa ryhmätunnetta. Vaihtoehtoja on paljon: toiminnallisia menetelmiä, yhteistä ongelmanratkaisua, ja hauskoja harjoituksia sekä pelejä. (MAST 2013) Ryhmäytymistä tarvitaan, jotta ryhmän olisi mahdollista saavuttaa tavoitteitaan ja toiminnan sujumiseksi siten, että se auttaa yksilöitä ja päinvastoin. Ryhmäytyminen mahdollistaa tuen saamisen lisäksi myös toisilta oppimisen. (Elä 2013) Ryhmäytymisen avulla ihmiset saavat yhteyden toisiinsa. Ryhmäytymisen edellytyksiä ovat yhteinen tavoite, yhteen hiiheen puhaltamisen halu ja kulttuuri sekä yhteenkuuluvuuden tunne.

Aivan viime vuosina Suomen korkeakoulujen ja erityisesti yliopistojen kiinnostus opiskelijoidensa hyvinvointiin on lisääntynyt. Nykyisin opinnot tulisi suorittaa aikaisempaa tiukemmassa aikataulussa, joten on herännyt huoli siitä, että huonosti voiva opiskelija ei ehkä jaksaa opiskella eikä siten myöskään valmistu. Hiltunen ja Väisänen (2002) pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin opiskelijoiden hyvinvointia, opiskelijoiden elämäntilannetta sekä sen yhteyttä stressioireiluun ja elämäntyytyväisyyteen. Heidän tutkimuksessaan havaittiin, että yli puolet opiskelijoista saa eniten tukea opiskelutovereiltaan, ja vähiten tukea saatiin opettajilta. Lisäksi yliopisto-opiskelijoilla on suuri tarve ryhmäytymiselle opiskelutovereiden kanssa heti opintojen alkuvaiheessa. (Hiltunen & Väisänen 2002)

Kouluissa ja muiden organisaatioiden sosiaalisissa rakenteissa yhteisöllisyyden ajatellaan lisäävän hyvinvointia, tuottavuutta ja kilpailukykyä. Ryhmytymisen tukemisen avulla saavutetun yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntyminen voi olla tärkeässä roolissa opiskelumotivaation vahvistamisessa. Lisäksi ryhmässä toimiminen kehittää sosiaalisia taitoja kuten vuorovaikutustaitoja ja yhteistyökykyä (Kaukkila 2007). Hyvä ryhmytyminen voi olla yksi keino edistää oppimistavoitteiden saavuttamista, sillä oppimiseen tarvitaan sosiaalisia taitoja (Niemi 2002).

2.4 Syrjäytyminen

Syrjäytyneiksi voidaan laskea hyvin erilaisia ihmisiä. Esimerkiksi työttömät, rikolliset, päihdeongelmaiset, alhaisen koulutuksen saaneet kuuluvat tähän ryhmään. Syrjäytymiseen liittyy olennaisesti huono-osaisuuden käsite. Huono-osaisuutta voidaan kuvata moniongelmaisuuksella, joka taas tarkoittaa ongelmien kasaantumisella yhdelle henkilölle (Kortteinen 1998). Syrjäytyminen on eräänlainen ajan ilmiö, vaikkakin se on lisääntynyt viime vuosina vain vähän. Hannu Laaksola (2013) ottaa Opettaja-lehden pääkirjoituksessaan kantaa syrjäytymiseen ja sen ehkäisyyn. Kirjoituksen mukaan nykypäivänä jokaisesta ikäluokasta noin 15 % jää peruskoulun jälkeen vaille toisen asteen tutkintoa. Luku on todella suuri, joten voidaankin kysyä, mikä meidän koulutusjärjestelmässämme menee vikaan. Kuitenkin tilastokeskuksen koulutussivustoilta voi havaita, että perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden määrä on jopa lisääntynyt sitten 1990-luvun (Tilastokeskus 2012). Kasvu on kuitenkin pysähtynyt. Laaksola (2013) mainitsee, että syrjäytyminen on koko yhteiskuntaa koetteleva ongelma. Tähän samaan yhtyy myös tasavallan presidentti Niinistö omassa virkaanastujaispuheessaan (Niinistö 2012). Syrjäytyneet aikuiset ovat kalliita niin yhteiskunnallisesti kuin inhimillisestikin. Yhden syrjäytyneen henkilön kustannukset ovat runsaat miljoona euroa, ennen kuin hän täyttää 60 vuotta (Laaksola 2013).

Syrjäytymisen määritelmä ei ole yksiselitteinen, ja sillä saattaa olla hyvin leimaava merkitys sille ryhmälle, johon se kohdistuu. Sipilän (1985) mukaan syrjäytyminen voidaan määrittää tarkoittavan yhteiskunnan ja yksilön välisten siteiden heikkoutta. Hänen mukaansa syrjäytymistä voidaan tutkia yhteiskunta-,

ryhmä- ja yksilötasolla (Sipilä 1985). Lehdon (2009) artikkelin mukaan ryhmätasolla syrjäytyminen (tai vieraantuminen) tarkoittaa ryhmän ulkopuolelle jäämistä. Ihminen ajautuu syystä tai toisesta häntä ympäröivän ihmisyhteisön ulkopuolelle, sivuun, ulkopuoliseksi. Itsekkyuden korostuminen yhteisöllisyyden yli edesauttaa etenkin henkistä ryhmästä syrjäytymistä. Tässä suhteessa syrjäytyminen ei ole pelkästään tekojen tai toiminnan suhteen ryhmässä pärjäämättömien ongelma, vaan se saattaa muodostua pahaksi asennevammaksi muuta ryhmää kohtaan. (Lehto 2009) Helne (1992) jakaa syrjäytyneet kahteen joukkoon. Hänen mielestään on merkityksellistä huomata, onko henkilö syrjäytynyt vai onko hänet ulosajettu.

2.5 Syrjäytymisen ehkäiseminen

Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä on jatkuvasti lisääntynyt. Ammatillisen toisen asteen koulutuksen keskeyttämisprosentit ovat olleet korkealla. Tätä haastetta on työstetty eri puolella Suomea ammatillisissa oppilaitoksissa, myös Oulun seudulla. Ullamaija Niskasen (2008) kehittämisshankeraportti tarkastelee ryhmäytymisen merkitystä keskeyttämisen vähentämisessä ja ehkäisemisessä toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Keskeyttämisen teemaa tarkastellaan kehittämisshankeraportissa ryhmäytymiseen ja nykynuoriin liittyvän teorian tiedon kautta. Työssä tuodaan myös esille Oulun seudun ammattiopiston Kontinkankaan yksikön kehittämistyön hyviä käytäntöjä. Työ osoittaa, että ryhmäytymiseen panostaminen liittyy selkeästi opintoihin sitouttamiseen ja ammatilliseen kasvuun. Niskasen kehittämisshankeraportin mukaan opintojen keskeyttämisä saadaan ehkäistä hyvällä ryhmäytymisellä. Välittämisen ilmapiirin luominen nousi kehittämisshankkeen keskeisimmäksi tulokseksi kuten myös nuorten ohjaamiseen tarvittavan ajan määrä ja organisaatioiden resurssien rajallisuus. Niskasen mukaan ryhmäytymisen perusta luodaan peruskoulun aikana. Peruskoulussa määritellään ammatillisen suuntautumisen päälinjat ja valmistetaan nuoria mahdollisiin elämänmuutoksiin esimerkiksi paikkakunnan vaihtoon opiskelupaikan takia. Peruskoulun aikana muodostetaan ryhmät, joiden kanssa voidaan jatkaa jopa toisen kaupungin ammatillisiin oppilaitoksiin. (Niskanen 2008)

Yleisemminkin moni tutkija on sitä mieltä, että nykyinen aikakautemme eroaa merkittävästi menneistä vuosikymmenistä (Mustajärvi 2012). Aikakautemme perustuu individualismin ja kollektivismiin ristiriidalle. Leino (2005) muistuttaa, että yksilö elää jatkuvassa ristitulessa erilaisten arvojen välillä. Yksilölliset ja yhteisölliset tavoitteet aiheuttavat ristiriitaa ja hämmennystä. Leinon mukaan tämä näkyy muun muassa suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Heiskanen ja Saaristo (2011) ovat sitä mieltä, että modernin ajan ihmisen kolme tärkeintä ominaisuutta ovat vapaus, nopeus ja keveys. Heidän mielestään näiden kolmen kustannuksella on kuitenkin menetetty yhteisöllisyyttä, ja ihmisistä on tullut entistä yksinäisempiä. Markkinakelpoisuus on mennyt yhteisen edun edelle. Heiskanen ja Saaristo (2011) nostavat esille poliitikkojen koulusurmien jälkeiset puheet olemassa olevasta yhteisöstä, joka ehkäisee syrjäytymistä. He pohtivat kuitenkin kriittisesti jopa sitä, onko yhteisöllisyyttä edes olemassa enää nyky-yhteiskunnassa. On olemassa vain yhteenliittymiä, jotka kilpailevat olemassaolosta toistensa kanssa, ja yhteisöjä, jotka pysyvät sivussa kaikesta. Syrjäytymisen ehkäisystä ja osallisuudesta puhutaan poliittisissa kannanotoissa paljonkin, mutta ne ovat keinoja myös pehmentää totuutta: kilpailevaa maailmaa, jossa vain itsekeskeiset ja narsistiset yksilöt pärjäävät. (Heiskanen ja Saaristo 2011)

Mikä sitten oikeasti on koulun ja opettajan tehtävä syrjäytymisen ehkäisemisessä? Pääosalla oppilaista on varsin hyvät tukiverkot, joten tämä kaikki ei suinkaan kaadu opettajan niskaan. On kuitenkin oppilaita, joiden elämän ainoita pysyviä ja tukevia elementtejä koulu eri muodoissaan edustaa. Nämä oppilaat ovat syrjäytymiskehityksen osalta vaarassa, ja heidät pitäisi tunnistaa jo varhaisessa vaiheessa. Yleensä koulupudokkaat putoavat kelkasta jo alkumetreillä. Mutta auttavatko tukitoimet ja ehkäisevätkö ne syrjäytymistä, jos syyt syrjäytymiseen ovat kuitenkin pintaa syvemmällä. Ehkäisyn sijaan olisi tärkeämpää puuttua niihin tekijöihin, jotka johtavat syrjäytymiseen. Oppilaat tulevat hyvin erilaisista oloista samoille opetustunneille, mutta opetuksessa heidät pitää ottaa tasavertaisina huomioon. Viimeistään peruskoulussa lapset pitäisi opettaa kodin tuella selviytymään arkirutiineista sekä käyttäytymään korrektisti ryhmissä niin, että opiskelurauha ja tulevaisuudessa myös työrauha turvataan. Onko ongelmana siten nuorten turvaverkon hajoaminen aivan liian nuorena? Lapsen kaipaamaa turvaa ei entiseen tapaan löydy kotoa, koulusta eikä työterveyshuollos-

ta. Esimerkiksi kiusaamisella on merkitystä syrjäytymiseen sekä nuorten aikuisten mielenterveysongelmiin (Kirves 2010). Jos siis syrjäytymistä halutaan ehkäistä, on puututtava niihin syihin, jotka johtavat syrjäytymiseen. Syrjäytymisen ehkäiseminen saadaan toimimaan kodin, koulun ja työelämän yhteistoiminnalla. Aikuisten tulisi olla aidosti kiinnostuneita nuoresta. Heidän pitäisi kuunnella, opastaa ja kannustaa nuoria tällä työelämään valmistavalla ja aikuisuuteen johtavalla tiellä. Kun kaikki tahot puhaltavat yhteen hiileen, saadaan yhteiskunnan uhka – nuorten syrjäytyminen – lopulta torjuttua.

3 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tarkoituksemme oli kartoittaa opettajien käsityksiä opiskelijoiden ryhmäytymisestä. Tätä varten asetimme seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Mitkä työkalut ovat toimivia ryhmäytymiseen, eli miten opettaja voi edistää ryhmäyttämistä ja millaisia keinoja hän voi tässä tarkoituksessa käyttää?
2. Miten opettaja voi omassa työssään edistää ryhmäytymistä ja mikä on opettajan merkitys ryhmäytymiselle?
3. Miten ryhmäytyminen voi estää syrjäytymistä jatko-opinnoista ja työelämästä?

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Haastattelimme tutkimusta varten 12 opettajaa erilaisissa oppilaitoksissa. Heistä kaksi oli peruskoulun alakoulusta, kaksi peruskoulun yläkoulusta, yksi lukios-
ta, kaksi kansanopistosta, kaksi ammattiopistosta ja kolme yliopistosta. Haastat-
telut tehtiin tammi- ja helmikuussa 2013. Mukana olleet oppilaitokset olivat eri
puolilta Suomea: Satakunnan, Pirkanmaan ja Jyväskylän seuduilta. Osa haas-
tatteluista tehtiin kasvokkain ja osa sähköpostilla. Kukaan opettaja ei kieltäyty-
nyt haastattelusta. Haastattelukysymykset olivat enimmäkseen koulukohtaisia,
joten yleensä haastattelimme yhdestä koulusta vain yhtä opettaa. Kuitenkin
samasta yliopistosta on haastateltu useampiakin opettajia, koska saman yliopis-
ton eri laitoksilla käytännöt ovat hyvin erilaisia. (Haastattelukysymykset löytyvät
liitteestä.)

Kun kaikki haastattelut oli tehty, keräsimme vastaukset yhteen kysymyksittäin
samaan tiedostoon. Toisin sanoen järjestimme vastaukset niin, että ensin oli
ensimmäinen kysymys ja sen perässä kaikki 12 vastausta siihen, sen jälkeen
toinen kysymys ja kaikki 12 vastausta siihen ja niin edelleen. Lisäksi järjestim-
me aina jokaiset 12 vastausta oppilaiden iän mukaiseen järjestykseen, eli ensin
oli alakoulun vastaukset, sitten yläkoulun ja lukion ja lopuksi aikuisempia opis-
kelijoita koskevat vastaukset.

Koska haastattelujen määrä oli aika pieni ja koska meillä ei ollut varsinaisia
taustakysymyksiä, emme käyttäneet mitään työkalua vastausten käsittelyssä.
Vaikka meillä ei ollutkaan taustakysymyksiä, meillä olisi ollut tiedossa kunkin
opettajan sukupuoli, ikä (suurin piirtein) sekä oppilaitos. Emme kuitenkaan kat-
soneet tarpeelliseksi tehdä erottelua tällaisten tietojen suhteen ensinnäkin vas-
taajien pienen määrän vuoksi ja toiseksi sen vuoksi, että kysymyksemme olivat
enemminkin koulukohtaisia kuin opettajakohtaisia. Lisäksi tarkoituksemme oli
kartoittaa opettajien käsityksiä yleisellä tasolla ja selvittää, millaisia keinoja
yleensä ottaen opettajilla on käytössä ryhmäytymisen edistämiseksi.

5 TUTKIMUS- JA HAASTATTELUKYSYMYSTEN VÄLINEN YHTEYS

5.1 Ryhmäyttämisen työkaluja

Halusimme tietää, mitkä työkalut ovat toimivia ryhmäytymiseen, eli miten opettaja voi edistää ryhmäyttämistä ja millaisia keinoja hän voi tässä tarkoituksessa käyttää. Tutkimuskysymyksessä esiintyy sana työkalu. Se voi tarkoittaa konkreettisia työkaluja ja menetelmiä kuten sosiaalista mediaa tai vaikkapa toiminnallisia työtapoja oppilaiden tutustuttamiseksi toisiinsa. Toisaalta se voi myös tarkoittaa hyvin abstrakteja tapoja tai hienovaraisia keinoja, millä opettaja voi edistää hyväksyvän ilmapiirin luomista. Kaiken kaikkiaan ymmärrämme työkalut hyvin laajasti. Ne voivat tarkoittaa hyvin moninaisia keinoja ja toimintatapoja, joita opettajalla on käytettävissään.

Tätä tutkimuskysymystä varten meillä oli seuraavat haastattelukysymykset:

- Miten ryhmäytyminen oppilaitoksessanne tapahtuu, kun uudet opiskelijat syksyllä tai opintojen alkaessa saapuvat? (Kysymys 1)
- Minkälaisia keinoja teillä on olemassa ryhmäytymiseen? Mitä konkreettisia työkaluja/keinoja ryhmäytymiseen oppilaitoksessanne käytetään? (Kysymys 2)
- Onko oppilaitoksessanne tarjolla opettajien lisäksi myös muita tahoja, joita voidaan käyttää ryhmäytymisen edistämiseen (tutorit, koulukuraattorit, oppilaanohjaajat jne.)? (Kysymys 4)
- Näkyykö sosiaalisen median käyttö ryhmäytymisessä? Vaikuttaako facebookin kaveripiiri myös kouluelämän ryhmäytymiseen? Miten sosiaalinen media on muuttanut ryhmäytymistä? (Kysymys 9)
- Käytetäänkö sosiaalisen median kanavia/työkaluja ryhmäytymisen edistämiseen oppilaitoksessanne? (Kysymys 10)

5.2 Opettajan merkitys ryhmäytymisessä

Seuraavaksi selvitimme, miten opettaja voi omassa työssään edistää ryhmäytymistä ja mikä on opettajan merkitys ryhmäytymiselle. Vaikka opiskelijat toisaalta voivat toimia itseohjautuvasti ja muodostavat ryhmiä myös ilman opettajaa, opettajalla todennäköisesti on suuri merkitys, varsinkin silloin, jos ryhmädynamiikka ei toimi. Silloin on erityisen tärkeää, että opettaja osaa ohjata ryhmänsä toimintaa suotuisaan suuntaan. Tähän tutkimuskysymykseen liittyy myös opettajien keskinäinen ryhmäytyminen toistensa kanssa. Jos opettajat pystyvät keskenään toimimaan hyvin ryhmässä, he voivat olla mallina opiskelijoille, ja he voivat myös hyödyntää omia hyviä ryhmäkokemuksiaan ohjatessaan opiskelijaryhmää toimimaan hyväksyttävällä tavalla.

Tätä tutkimuskysymystä varten meillä oli seuraavat haastattelukysymykset:

- Miten uuden opiskelijan tulo kesken lukuvuoden/kurssin näkyy ryhmäytymisessä? Miten opettaja pystyy tässä tilanteessa vaikuttamaan ryhmäytymiseen? (Kysymys 3)
- Onko oppilaitoksessanne tarjolla opettajien lisäksi myös muita tahoja, joita voidaan käyttää ryhmäytymisen edistämiseen (tutorit, koulukuraattorit, oppilaanohjaajat jne.)? (Kysymys 4)
- Yhteishenki, ryhmädynamiikka ja ilmapiiri auttavat jaksamaan niin työpaikoilla kuin kouluissakin. Koulut ovat perinteisesti huolissaan ensisijaisesti oppilaiden ryhmäytymisestä, mutta myös opettajat tarvitsevat työsjaksamiseen hyvän ilmapiirin ja ryhmäytymisen pitäisi olla myös opettajien keskuudessa tärkeässä asemassa. Miten oppilaitoksessanne pidetään huolta opettajien ryhmäytymisestä? (Kysymys 6)

5.3 Ryhmäytyminen syrjäytymisen ehkäisijänä

Tarkastelimme myös ryhmäytymisen ja syrjäytymisen liittymistä toisiinsa. Tarkoituksena on selvittää, miten ryhmäytyminen voi estää syrjäytymistä jatkoopinnoista ja työelämästä. Kun ihminen kuuluu johonkin ryhmään ja tuntee jonkin ryhmän omakseen, hän ei ole niin suuressa vaarassa syrjäytyä kuin yksinäi-

seksi itsensä tunteva ihminen. Halusimme erityisesti tietää, mitkä ovat ne ryhmäytymiseen liittyvät tekijät, jotka estävät syrjäytymistä.

Tätä tutkimuskysymystä varten meillä oli seuraavat haastattelukysymykset:

- Miten ryhmäytyminen näkyy oppilaitoksenne jokapäiväisessä arjessa? (Kysymys 5)
- Onko ryhmäytyminen mielestänne tärkeää? Jos on, niin perustelkaa, miksi. Jos ei ole, niin perustelkaa, miksi ei. (Kysymys 7)
- Miten ryhmäytymisen onnistumisen/epäonnistumisen huomaa käytännössä? (Kysymys 8)

6 HAASTATTELUN TULOKSET

6.1 Ryhmyttämisen työkaluja

Haastatteluissa kävi ilmi, että opettajilla on monenlaisia työkaluja ryhmyttämiseen. Käytännöt ovat sitä vakiintuneempia, mitä nuoremmista oppilaisista/opiskelijoista on kyse. Peruskoulussa, sekä ala- että yläkoulussa, on tapana vierailla uudessa koulussa jo edellisenä keväänä. Yleensä myös uuden luokan kokoonpano ja luokanvalvoja ovat tiedossa jo silloin. Tällöin järjestetään erilaisia teemapäiviä, joissa käytetään erilaisia toiminnallisia tutustumisleikkejä uuden ryhmän kesken tai kilpailuja toisia ryhmiä vastaan. Peruskoulussa voi olla myös tukioppilaita tai kummioppilaita, joiden tehtävänä on huolehtia uusista tulokkaista. Ajatuksena on, että nuorempien oppilaiden olisi helpompi ottaa yhteyttä toisiin, vähän vanhempiin oppilaisiin kuin opettajiin. Edellä kuvatuilla teemapäivillä voidaan järjestää yhden päivän kestäviä tai pidempiäkin leirikouluja, ja ne voidaan järjestää koulun ulkopuolella esimerkiksi jossakin leirikeskuksessa.

Edellä kerrotut tutustumistapahtumat koskevat lähinnä peruskouluja. Luokaton lukio tuo omat haasteensa ryhmyttymiselle, mutta sielläkin on olemassa opetusryhmät, ja kullakin ryhmällä on ryhmänohjaaja (joka vastaa siis luokanvalvojaa). Vaikka opiskelijat voivatkin valita omat kurssinsa ja opiskelevat siten monissa eri ryhmissä, niin kurssien kokoonpanot yritetään tehdä niin, että mahdollisimman paljon voitaisiin opiskella oman ryhmän kanssa.

Yliopistoissa ryhmyttymistä pyritään edistämään tutor-toiminnan avulla. Uudet opiskelijat jaetaan noin kymmenen hengen tutor-ryhmiin, ja tutoreina toimivat vanhemmat opiskelijat. Myös opettaja-tutoreita on alettu nykyään käyttää yliopistoissa. Lisäksi yliopistoissa on ainejärjestöt, jotka muodostuvat samaa ainetta opiskelevista opiskelijoista. Haastatteluissa yliopistoissa on aloitteleville opiskelijoille pakollinen orientaatiokurssi, jolla voi myös tutustua muihin aloittaviin opiskelijoihin.

Haastattelujen perusteella kaikissa eri oppilaitoksissa on ainakin jonkinlaisia työkaluja ryhmyttymiseen. Myös kansanopistossa käytettiin edellä kerrottuja

keinoja, esimerkiksi juuri tutustumisleikkejä ja muita toiminnallisia tehtäviä. Kansanopistot ovat usein sisäoppilaitoksia, joten ryhmäytyminen on erityisen tärkeää, koska opiskelijat ovat keskenään myös oppituntien ulkopuolella. Joissakin tapauksissa koko ensimmäinen opiskeluvuikko voi olla omistettu ryhmäytymisen edistämiseen. Toisaalta mitä vanhempia opiskelijat ovat, sen vaihtelevampia käytännöt ovat. Esimerkiksi ammattiopistossa ryhmäytymisharjoitukset voivat vaihdella eri osastoilla, linjoilla tai eri opettajien kesken.

Edellä kerrotun lisäksi haastateltavat toivat esiin joitakin erityisiä keinoja ryhmäytymiseen. Peruskouluissa toimii esimerkiksi KiVa Koulu -hanke, joka on kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma ja johon liittyy oppitunteja. KiVa Koulu -hanke on kehitetty Turun yliopiston psykologian oppiaineen ja Oppimistutkimuksen keskuksen yhteistyönä (KiVa 2013). Näillä oppitunneilla opitaan olemaan hyvä kaveri niin, että kaikilla olisi mukavaa ja turvallista tulla kouluun. Joissakin kouluissa toimii Friends -ohjelma, jonka oppitunneilla opetellaan tunnetaitoja ja sitä, millaista ystävyys on ja millaista sen pitäisi olla (Friends 2013). Kouluissa voi olla lisäksi Lions Quest -tunteja, joilla opitaan kaikkea itsestä ja yhteisöstä tunteista yhteistoimintaan (Lions 2013). Yliopistossa taas on ollut käytössä sellainen menetelmä, että opiskelijat pohtivat ensin annettua tehtävää yhdessä, ja vasta sitten se esitetään taululla. Joissakin oppilaitoksessa ryhmä- ja paritöissä vaihdellaan pareja ja ryhmiä, jotta opiskelijat voisivat tutustua mahdollisimman moneen muuhun opiskelijaan. Esimerkiksi Jyväskylän yliopistossa pilotoidaan Hyvis-toimintaa jonka tehtävänä on edistää ja tukea opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia ja elämänhallintataitoja (Hyvis 2013).

Haastattelussa kysyimme myös oppilaiden ja opiskelijoiden sosiaalisen median käytöstä, mutta useimmat opettajat eivät osanneet tähän vastata. Vastaajillaan ei ollut selkeää käsitystä asiasta, mutta he arvelivat, että koulukaverit varmaankin ovat myös toistensa facebook -kavereita, ja siinä mielessä sosiaalinen median voidaan sanoa tiivistäneen ryhmäytymistä. Opiskelijat tietävät toistensa asioista myös sosiaalisen median kautta. Toisaalta sosiaalinen media voi aiheuttaa myös ristiriitoja esimerkiksi silloin, jos joku ei huoli toista oppilasta facebook -kaverikseen. Opettajalla voi olla merkittävä rooli kiusaamisen ehkäisijänä, mutta juuri sosiaalisessa mediassa kiusaamista voi tapahtua helposti opettajalta salaa. Joillakin kouluilla on omia facebook -ryhmiään esimerkiksi

tuleville oppilailleen. Myös oppilaiden vanhemmat tai koulun bändit ja kuorot ovat perustaneet omia facebook -ryhmiään. Lisäksi erilaisia verkko-oppimisympäristöjä kuten Moodlea käytetään jonkin verran.

6.2 Opettajan merkitys ryhmäytymisessä

Haastatellut opettajat kokivat, että opettajan merkitys ryhmäytymiselle korostuu varsinkin ryhmän muodostumisvaiheessa. Esimerkiksi kun peruskoululaiset tutustuvat etukäteen uuteen luokkaansa, samalla he tapaavat myös tulevan luokanvalvojansa. Ennen varsinaisen opetuksen alkua, luokanvalvoja voi huolehtia muutaman ensimmäisen päivän ajan luokastaan ja kertoa samalla uuden koulun käytännöistä. Myös ryhmätöissä opettaja huolehtii, että kaikille löytyy ryhmä ja että oppilaat työskentelevät ryhmissä tasapuolisesti, eikä kukaan jää syrjään.

Haastattelujen mukaan opettajan rooli korostuu ryhmäytymisessä, kun uusi oppilas tulee ryhmään. Tällöin opettajan tehtävänä on huolehtia siitä, että uusi oppilas otetaan mukaan ryhmään. Opettaja voi yrittää leikittää oppilaita välitunnilla niin, että uusi oppilas pääsee mukaan. Hän voi myös nimetä uudelle oppilaalle jonkun toisen oppilaan, jonka tehtävänä on erityisesti huolehtia uudesta oppilaasta muutaman ensimmäisen päivän ajan ja tutustuttaa häntä koulun käytäntöihin. Tärkeää on tietenkin, että uusi oppilas esittäytyy muille ja muut hänelle.

Opettajan lisäksi monissa oppilaitoksissa on muitakin työntekijöitä, joilla haastateltavien opettajien mukaan on merkitystä ryhmäytymiselle. Haastatteluissa mainittiin erityisesti koulukuraattorit, koulupsykologi, terveydenhoitaja, tukioppilaat ja oppilaanohjaajat. Myös seurakunnan jäsenet ja kunnan nuorisotyö mainittiin. Lisäksi yliopistoilla on tutorit ja ainejärjestöt, joilla varmaankin on suurempi merkitys ryhmäytymisessä kuin opettajilla, varsinkaan luento-opetusta pitävällä opettajalla ei yleensä ole tapana huolehtia ryhmäytymisestä.

Haastateltavilta opettajilta kysyttiin, miten he voivat edistää omalla työllään ryhmäytymistä ja vaikuttaa siten opettajien omaan ryhmäytymiseen toisten opettajien kanssa. Opettajien välinen ryhmäytyminen koettiin tärkeäksi myös oppilaiden kannalta, sillä näin opettajat voivat näyttää oppilaille vetävänsä yhtä

köyttä ja olevansa yhtä mieltä esimerkiksi koulun säännöistä ja niiden noudattamisesta. Haastateltujen opettajien ryhmäytymisessä oppilaitoksen rehtorilla on suuri merkitys. Rehtori vaikuttaa siihen, millainen ilmapiiri oppilaitoksessa on. Muita erityisiä keinoja opettajien ryhmäytymiseen ovat opettajien kokoukset, illanistujaiset, yhteiset matkat, konsertti- ja teatterivierailut, pikkujoulut ja TyKy -toiminta. Myös OAJ:n paikallisyhdistykset voivat järjestää erilaisia tapahtumia. Lisäksi opettajat voivat kulkea työmatkoja kimpakyydillä.

Haastattelujen perusteella pienissä kouluissa opettajien ryhmäytyminen tapahtuu yleensä helposti. Suurissa kouluissa voi olla opettajien tiimejä esimerkiksi saman oppiaineen opettajien kesken. Opettajilla voi myös olla vertaismentorointia keskenään. Toisaalta opettajien lisäksi kouluilla työskentelee myös muuta henkilökuntaa kuten keittäjiä, siivoojia ja talonmiehiä. Haastatteluissa tuotiin esiin tarve ryhmäytymiselle kaikkien työyhteisön työntekijöiden kesken.

Ryhmäytyminen kouluissa tapahtuu luontevasti yhteisen opettajanhuoneen ja muiden yhteisten työtilojen ansiosta. Yliopistoissa opettajat työskentelevät tyyppillisesti omissa huoneissa. Siellä opettajien keskinäinen ryhmäytyminen tapahtuu lähinnä kahvihuoneessa ja laboratorioryhmissä. Lisäksi varsinkin assistentit voivat valmistella opetusta yhdessä.

6.3 Ryhmäytyminen syrjäytymisen ehkäisijänä

Haastattelujen perusteella ryhmäytyminen voi estää syrjäytymistä. Ryhmäytyminen edistää ryhmähengen, me-hengen syntymistä, minkä huomaa varsinkin siitä, miten oppilaat/opiskelijat toimivat erilaisissa teemapäivissä. Opettajat ovat huomanneet, että ryhmäytyminen näkyy työrauhan paranemisena sekä poissaolojen ja kiusaamisen vähenemisenä. Toisaalta taas ryhmäytymisen puuttuminen voi aiheuttaa esimerkiksi sitä, ei uskalleta viitata, koska pelätään toisten reaktioita. Toiset voivat nauraa vastaukselle, oli se sitten oikea tai väärä. Opettajat toivat esiin myös sen, että ryhmäytymiseen kannattaa varsinkin alussa panostaa, koska silloin myöhemmin työskentely sujuu paremmin. Ryhmäytyminen ehkäisee syrjäytymistä myös siinä mielessä, että opiskelijat pystyvät keskustelemaan toistensa kanssa aroistakin aiheista.

Yliopistossa ryhmäytyminen tapahtuu parhaiten työkursseilla ja silloin, kun opiskelijat voivat tehdä harjoitustehtäviä yhdessä. Joillakin laitoksilla yhdessä työskentelyyn voi olla järjestetty erityiset tilat. Tilan sijainnilla voi olla merkitystä ja myös sillä, liikkuvatko opettajat samoissa tiloissa, missä tapauksessa heihin voi helpommin ottaa yhteyttä. Yhdessä työskentelyn lomassa opiskelijoiden on myös luontevaa ruokailla yhdessä. Kun tätä kautta voi löytää ystäviä opiskelukavereiden keskuudesta, syrjäytyminen on epätodennäköisempää.

Opettajat kokevat ryhmäytymisen tärkeäksi. Ihminen on sosiaalinen olento, ja hänellä on luontainen tarve tulla toimeen muiden ihmisten kanssa. Parhaimmillaan ihminen voi ryhmässä tuntea tulevansa hyväksytyksi, ja hän uskaltaa olla oma itsensä. Ryhmässä on mahdollista saada vertaistukea muilta, esimerkiksi opettajalle voi olla helpottavaa kuulla, että muillakin on vaikeuksia hankalan opilaan tai luokan kanssa. Vaikeiden tilanteiden jakaminen toisten kanssa voi siis ehkäistä syrjäytymistä.

Ryhmäytymisen huomattiin myös edistävän oppimista ja oppimismotivaatiota. Lisäksi se parantaa viihtyvyyttä ja oppimistuloksia, jolloin se myös vähentää opintojen keskeyttämistä ja siten estää syrjäytymistä. Ryhmän jäseniltä voi myös saada vinkkejä opiskeluun. Ryhmäytyminen koulussa on tärkeää myös siksi, että myöhemmin työelämässä useimmat ihmiset työskentelevät ryhmissä. Ryhmäytyminen vähentää poissaoloja, ja toisaalta jos joutuu olemaan pois opitunneilta, ryhmän jäseniltä voi saada kopioitua muistiinpanot.

Yksi opettaja toi esiin myös ryhmäytymisen huonon puolen eli klikkiytymisen. Silloin pienten ryhmien välillä voi olla hyvä yhteishenki, mutta eri pienryhmien välit voivat olla kiristyneet.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Vertaamalla haastattelun tuloksia aikaisempiin tutkimuksiin huomataan, että haastatellut opettajat ovat hyvin samoilla linjoilla sen kanssa, mitä ryhmäytymisestä on raportoitu kirjallisuudessa. Edellä kerrotut tutustumistapahtumat tähtäävät hyvän ryhmähengen luomiseen (MAST 2013), luottamuksen tunteeseen ja viihtymiseen (Aalto 2000) sekä tuttuuden tunteeseen ryhmän jäsenten välillä (Elä 2013). Tutustuttaminen on sitä tärkeämpää, mitä nuoremmista oppilaista on kyse. Yliopistoissa tutustuttaminen on perinteisesti ollut tutorien ja ainejärjestöjen vastuulla eikä niinkään opettajien. Tämä tulee esiin myös Hiltusen (2002) tutkimuksessa, jonka mukaan yliopisto-opiskelijat saavat vähiten tukea juuri opettajilta. Kuitenkin viime aikoina myös yliopistoissa on alettu yhä enemmän kiinnittää huomiota opiskelijoiden (henkiseen) hyvinvointiin, minkä on todettu parantavan opiskelumotivaatiota ja siten edistävän valmistumista (Hiltunen 2002). Myös haastatteluissa kävi ilmi se, että opettajan roolia yliopisto-opiskelijoiden tukijana on haluttu vahvistaa. Tästä syystä varsinaisen tutoritoiminnan rinnalla on alettu käyttää myös opettaja-tutoreita. Kaiken kaikkiaan opettajat tuntuvat olevan hyvin selvillä ryhmäytämisen merkityksestä kouluasteesta riippumatta.

Aikaisemmissa tutkimuksissa on myös huomattu opettajan roolin merkitys ryhmäytämässä ja ryhmähengen luomisessa (Lähteenmäki 2007). Varsinkin ryhmän muodostumisvaiheessa toiminta tapahtuu opettajan johdolla, jolloin on tärkeää, että opettaja osaa toimia oikealla tavalla ja olla tasapuolinen kaikkia kohtaan. Tämä kävi ilmi myös haastatteluissa. Opettaja toimii ryhmän ohjaajana, ja on tärkeää, että hän on tietoinen ryhmän kehitysvaiheista (Lähteenmäki 2007, Tuckman 1965, Tuckman 1977). Tällöin hän tietää, mitä missäkin vaiheessa on odotettavissa ja pystyy ennakoimaan mahdollisia ristiriitatilanteita. Toisin sanoen tietämys ryhmäytymiseen liittyvistä lainalaisuuksista on yksi asia, josta opettaja voi saada tukea ohjaajana toimimiseen. Kuitenkaan opettajien tietämys ryhmän muodostumisvaiheista ei ihan suoraan tullut haastatteluissa esille. Opettajilla saattaa olla hiljaista tietoa ryhmän muodostumisesta muiden opettajien ja muun henkilökunnan kautta. Tieto on voinut syntyä yhteisten keskusteluiden pohjalta, kun opettajat ovat jakaneet omia kokemuksiaan ja käsityk-

siään ryhmäytymisestä ja ryhmäyttämisestä. Haastatteluissa tuli ilmi myös muita opettajaa tukevia asioita. Näitä ovat muut koulun työntekijät kuten kuraattorit, koulupsykologit ja terveydenhoitajat. Haastatteluiden perusteella opettajat voivat olla myös toistensa tukena ryhmäyttäessään oppilaita.

Lehdon (2009) mukaan ryhmästä syrjäytyminen tarkoittaa ryhmän ulkopuolelle jäämistä. Käyttämällä tätä määritelmää voidaan sanoa, että ryhmäytyminen ehkäisee syrjäytymistä. Myös Niskasen (2008) tutkimuksessa näkyy selvä yhteys hyvän ryhmäyttämisen ja opintojen keskeyttämisen ehkäisyn välillä. Sama asia kävi ilmi myös haastatteluissa. Lisäksi, jos ryhmä on kiinteä ja sen jäsenet luottavat toisiinsa, varsinkin ongelmatilanteissa on helpompi keskustella muiden ryhmän jäsenten kanssa. Näin ryhmän jäsenet voivat saada tukea toisiltaan, mikä voi ehkäistä opintojen keskeyttämistä.

Kehittämishankeen aikana kiinnostaviksi jatkotutkimusaiheiksi nousivat muun muassa klikkiytymisen, opettajien määräaikaisten työsuhteiden ja kurssimuotoisen opiskelun vaikutukset ryhmäytymiseen. Klikkiytymistä tapahtuu usein varsinkin isommissa ryhmissä ja se voi vaikuttaa voimakkaasti ryhmädynamiikkaan. Repo-Kaarenton (2007) mukaan klikkiytymistä voi yrittää purkaa vaihtelemalla tietoisesti ryhmien kokoonpanoa. Kuitenkin vahvat jo muodostuneet alaryhmät voivat vaikuttaa myöhemminkin ja haitata ryhmäytymistä. Klikkiytymisestä olisimme voineet saada tarkempaa tietoa kysymällä haastattelussa myös ryhmäytymisen mahdollisia negatiivisia vaikutuksia.

Myös määräaikaisten opettajien suhtautumista ryhmäytymiseen voisi tutkia tarkemmin. Varsinkin nuoremmat opettajat työskentelevät usein määräaikaisilla työsopimuksilla erinäisissä opetustehtävissä. Kysymyksenä voisi olla, miten heillä löytyy kiinnostusta ryhmäytyä muun opettajakunnan kanssa ja miten oppilaat kokevat opettajan vaihtumisen. Ryhmäytyminen on pitkäaikainen prosessi, mutta jos opettajan työt tapahtuvat vaihtuvan mittaisissa pätkissä, kunnollista ja aitoa ryhmäytymistä ei ehdi tapahtua.

Ryhmäytyminen kurssimuotoisessa opinnoissa on lisäksi oma ongelmansa. Esimerkiksi yliopistossa kurssit ovat irrallisia, eivätkä ne muodosta kaikille yhteistä opintokokonaisuutta. Kurssit ovat monesti lyhyitä, eikä oppilailta odoteta

ryhmätöiden tai vuorovaikutustehtävien tekemistä. Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla, miten ryhmäytyminen parantaa oppimistuloksia kurssimuotoisessa opiskelussa ja miten se mahdollisesti vähentäisi myöhempää syrjäytymistä.

8 YHTEENVETO

Olemme tässä kehittämishankkeessa tarkastelleet ryhmäyttämistä erityisesti opettajan näkökulmasta sekä ryhmäytymisen ja syrjäytymisen liittymistä toisiinsa. Esittämämme asiat perustuvat aiheisiin liittyvään kirjallisuuteen sekä tekemämme haastatteluun. Tulokset olivat hyvin samansuuntaisia kuin se, mitä kirjallisuudessa on esitetty. Opettajat tuntuvat olevan hyvin selvillä ryhmäytymisen tärkeydestä, ja he ovat panostaneet siihen esimerkiksi järjestämällä erityisiä tapahtumia tuleville ja/tai juuri tulleille oppilaille. Opettajilla on monenlaisia työkaluja ryhmäyttämiseen esimerkiksi teemapäivät, tutustumisleikit, tutor-toiminta ja kummioppilaat. Käytännöt ovat sitä vakiintuneempia, mitä nuoremmista oppilaista/opiskelijoista on kyse.

Monissa lähteissä on todettu, että ryhmäytyminen voi estää syrjäytymistä, mikä havaittiin myös tässä kehittämishankkeessa. Haastatteluissa tuli esiin ryhmäytymisen positiiviset vaikutukset esimerkiksi kiusaamisen väheneminen. Yleensä ryhmäytymistä ajatellaan positiivisena asiana, mutta yksi haastateltu opettaja huomasi negatiivisen puolen, klikkiytymisen.

Sosiaalinen media voi edistää ryhmäytymistä, koska sen avulla oppilaat ja opiskelijat voivat olla yhteydessä toisiinsa myös kouluajan ulkopuolella. Toisaalta nykyään puhutaan paljon sosiaalisessa mediassa tapahtuvasta kiusaamisesta, ja kiusaamista taas voisi vähentää hyvällä ryhmäytymisellä.

LÄHTEET

Aalto, M. 2000. Ryppäästä ryhmäksi. Turvallisen ryhmän rakentaminen. Tampere: My Generation Oy.

Aho, S. & Laine, K. 1997. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Brown, R. 1999. Group processes: Dynamics within and between groups 2e. Oxford: WileyBlackwell.

Elä! - Elämän punaista lankaa etsimässä. Luettu 1.3.2013.
<http://www.ela.fi/akatemia/tyokalupakki.php>

Friends. 2013. Aseman Lapset ry. Friends -ohjelma. Luettu 17.3.2013.
<http://www.asemanlapset.fi/articles/311/>

Haapaniemi R & Raina, L. 2005. Yksilöt yhdessä, kasvatus ja persoonan laatu. Tallinna: AS Pakett.

Heiskanen, T. & Saaristo, L. 2011, Modernin ajan yksinäisyys. Teoksessa T. Heiskanen & L. Saaristo (toim.), Kaiken keskellä yksin. Yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot (s. 15- 30). Jyväskylä: PS- kustannus.

Helne, T. & Karisto, A. 1992. Syrjäytymisen ongelma, Teoksessa Olavi Riihinen (toim.) Sosiaalipolitiikkaa 2017, Porvoo: WSOY.

Hiltunen, S. & Väisänen, P. 2002. Yliopisto-opiskelu - stressaava elämänvaihe?: "Mitä kuuluu, yliopisto-opiskelija?" -kyselyn tuloksia, Pro gradu -tutkielma, Psykologian laitos, Jyväskylän yliopisto.

Homans, G. 1951. The Human Group, London: Routledge and Kegan Paul.

Hyvis. 2013. Jyväskylän Yliopisto. Hyvis. Luettu 17.3.2013.
<https://www.jyu.fi/edu/laitokset/okl/opiskelu/hyvis-opiskelijoiden-neuvoja>

Kaukkila, V. & Lehtonen, E. 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Toim. Raatikainen, M. Suomen Mielenterveysseura. SMS-Tuotanto Oy.

Kielijelppi. 2013. Kielijelppi–Språkhjälpen-verkkopalvelua ylläpitää Helsingin yliopiston Kielikeskuksen äidinkielen viestintäopetuksen palveluyksikkö. Luettu 1.3.2013. <http://www.kielijelppi.fi/sanasto/ryhmaytyminen>

Kirves, L. 2010, Kiusaamista voidaan ehkäistä jo pienestä pitäen, THL teemakirjoitus. Luettu 20.3.2013. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/kiusaamista_voidaan_ehkaista_jo_pienesta_pitaen

KiVa. 2013. Turun Yliopisto. KiVa – Koulu toimenpideohjelma. Luettu 17.3.2013
<http://www.kivakoulu.fi/>

- Kopakkala, A. 2005. Porukka, jengi, tiimi. Ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: Edita
- Kortteinen, M. & Tuomikoski, H. 1998. Työtön. Tutkimus pitkäaikaistyöttömien selviytymisestä. Helsinki: Tammi.
- Laaksola, H. 2013. Nuorisotakuu on talkoot, Opettaja, 3:5.
- Langton, N. & Robbins, S.P. 2006. Fundamentals of Organizational Behaviour. Third Edition. Ontario: Pearson Education Canada.
- Lehto, P. 2009. Syrjäytyminen. Luettu 11.2.2013. <http://mielenterveys.info/>
- Leino, M. 2005. Koulun kautta kansalaiseksi – kollektivismiin ja individualismiin ristiriita. Teoksessa L. Kurki ja E. Nivala (toim.), Hyvä ihminen ja kunnon 33 kansalainen. Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan (s. 193- 250). Tampere: University Press.
- Lions Quest. 2013. Suomen Lions -liitto ry. Lions-Quest - yhdessä kasvamisen ohjelma. Luettu 17.3.2013. <http://www.lions.fi/index.php/fi/quest-lyhyesti>
- Lähteenmäki S. 2007. Ryhmäyttäminen ohjaajan työkaluna, Kehittämishankeraportti, Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Luettu 2.3.2013.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20296/jamk_1196685534_2.pdf?sequence=1
- MAST-hanke. 2013. Euroopan sosiaalirahasto, ei julkaisuvuotta mainittuna. Luettu 10.1.2013. Ryhmäytymisopas, www.mastohjaus.fi/pdf/Ryhmayttamisopas.pdf.
- Mustajärvi, S. 2012. Yksin ryhmässä - Vetäytyvät lapset ja syrjäytyminen päiväkodissa, Pro gradu -tutkielma, Opettajakoulutuslaitos, Helsingin yliopisto.
- Niemi, H. 2002. Active learning—a cultural change needed in teacher education and schools. Teaching and Teacher Education 18:763–780.
- Niinistö, S. 2012. Tasavallan presidentti Sauli Niinistön virkaanastujaispuhe. Luettu 10.1.2013.
<http://www.president.fi/public/default.aspx?contentid=243176&nodeid=44810&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Niskanen, U. 2008. Ryhmäytymisen merkitys keskeyttämisen ehkäisemisessä ammatillisella toisella asteella, Kehittämishankeraportti, Jyväskylän Ammattikorkeakoulu, Ammatillinen opettajakorkeakoulu. Luettu 2.3.2013.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/20305/jamk_1235564654_6.pdf?sequence=1. 34
- Repo-Kaarento, S. 2007. Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä. Vantaa: Dark Oy
- Sipilä, J. 1985. Soliaalipolitiikan tulevaisuus. Helsinki. Tammi

Smith, M. K. 2008. 'What is a group?', the encyclopaedia of informal education. Luettu 18.3.2013. www.infed.org/groupwork/what_is_a_group.htm

Sollman, A. 2004. Nuorten osallisuuden edistämisen hanke Vantaa. Opetushallituksen tiedote 1/2004 Luettu 18.3.2013.
http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;216;6444;10020;10075

Tilastokeskus. 2012. Väestön koulutus rakenne 2011. Luettu 10.1.2013.
[vkour_2011_2012-12-04_fi.pdf](http://www.stat.fi/vkour_2011_2012-12-04_fi.pdf).

Tuckman, B. W. 1965 'Developmental sequence in small groups', Psychological Bulletin, 63, 384-399. Tämä artikkeli oli uudelleen julkaistu Group Facilitation: A Research and Applications Journal Number 3, Spring 2001 and is available as a Word document:
<http://dennislearningcenter.osu.edu/references/GROUP%20DEV%20ARTICLE.doc>.

Tuckman, B. W. & Jensen, M. A. C. 1977. 'Stages of small group development revisited', Group and Organizational Studies, 2, 419- 427.

Turner, J. C. & Hogg, M. A. 1987. Rediscovering the social group : a self-categorization theory. Oxford: Basil Blackwell.

Youth in Action. 2013. EU:n nuorisotoimintaohjelma. Luettu 1.3.2013.
<http://www.cimo.fi/youth-in-action>

LIITTEET

LIITE 1

Haastattelututkimus lopputyötämme varten

Olemme opettajaopiskelijoita, ja lopputyönämme tutkimme ryhmäytymistä. Toivoisimme, että joku/jotkut oppilaitoksenne opettajista voisi/voisivat vastata seuraaviin kysymyksiin. Kysymykset ovat oppilaitoskohtaisia, joten kysymyksiin voivat vastata joko useat opettajat yhdessä tai yksittäinen opettaja tai rehtori. Käsitlemme saamamme vastaukset luottamuksellisesti, ja teemme niistä koosteen niin, että minkään oppilaitoksen antamia vastauksia ei pysty tunnistamaan lopputyöstämme.

1. Miten ryhmäytyminen oppilaitoksessanne tapahtuu, kun uudet oppilaat syksyllä/opintojen alkaessa saapuvat?
2. Minkälaisia keinoja teillä on ryhmäytymiseen olemassa? Mitä konkreettisia työkaluja/keinoja ryhmäytymiseen oppilaitoksessanne käytetään?
3. Miten uuden oppilaan tulo kesken lukuvuoden/kurssin näkyy ryhmäytymisessä? Miten opettaja pystyy tässä tilanteessa vaikuttamaan ryhmäytymiseen?
4. Onko oppilaitoksessanne tarjolla myös muita tahoja opettajien lisäksi, joita voidaan käyttää ryhmäytymisen edistämiseen? (tutorit, koulukuraattorit, oppilaanohjaajat jne.)?
5. Miten ryhmäytyminen näkyy koulunne jokapäiväisessä arjessa?
6. Yhteishenki, ryhmädynamiikka ja ilmapiiri auttavat jaksamaan niin työpaikoilla kuin kouluissakin. Koulut ovat perinteisesti huolissaan ensisijaisesti oppilaiden ryhmäytymisestä, mutta myös opettajat tarvitsevat työsjaksamiseen hyvän ilmapiirin ja ryhmäytymisen pitäisi olla myös opettajien keskuudessa tärkeässä asemassa. Miten koulussanne pidetään huolta opettajien ryhmäytymisestä?
7. Onko ryhmäytyminen on mielestänne tärkeää? Jos on, niin perustelkaa miksi? Jos ei ole, niin perustelkaa miksi?
8. Miten ryhmäytymisen onnistumisen/epäonnistumisen huomaa käytännössä?

9. Näkyykö sosiaalisen median käyttö ryhmäytymisessä? Vaikuttaako facebookin kaveripiiri myös kouluelämän ryhmäytymiseen? Miten sosiaalinen media on muuttanut ryhmäytymistä?
10. Käytetäänkö sosiaalisen median kanavia/työkaluja ryhmäytymisen edistämiseen oppilaitoksessanne?

Vastauksista kiittäen,

Maarit Harsu

Vesa-Pekka Koski

Eija Kostin-Harjamäki

Heli Lehtivuori